

Stockholm – en attraktiv region för internationella experter

RAPPORT 7:2009

Regionplane- och trafikkontoret (RTK) ansvarar för regionplanering, översiktlig trafikplanering och regionala utvecklingsfrågor i Stockholms län. RTK arbetar på uppdrag av Regionplane- och trafiknämnden (RTN) och tillhör Stockholms läns landsting.

RTK bidrar till Stockholmsregionens utveckling genom en utvecklingsplanering som grundas på kvalificerat underlag och som genom samverkan och kommunikation leder till en gemensam syn på regionens utveckling hos regionens aktörer. RTK och RTN ska ge förutsättningar och ta initiativ för att den övergripande visionen och planeringsinriktningen enligt gällande Regional utvecklingsplan för Stockholms län (RUF 2001) ska bli verklighet. Samtidigt pågår arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan (RUF 2010).

RTK bevakar systematiskt utvecklingen i regionen och omvärlden. I RTK:s rapportserie presenteras kunskapsunderlag, analyser, scenarios, kartläggningar, utvärderingar, statistik och rekommendationer för regionens utveckling. De flesta rapporter är framtagna av forskare, utredare, analytiker och konsulter på uppdrag av RTK. På www.rtk.sll.se/publikationer finns möjligheter att ladda hem digitala versioner, beställa eller prenumerera på våra rapporter.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppgi alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Återgivning av bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

RTK är i likhet med Stockholms läns landstings (SLL) samtliga förvaltningar miljöcertifierade enligt ISO 14001 och jobbar med ständiga förbättringar i ett särskilt Miljöprogram, femte steget. SLL:s upphandlade tryckerier möter särskilt ställda miljökrav som specificerar både tryckprocessen och tryckeriets egna miljöledningsarbete. Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav.

Regionplane- och trafikkontoret

Box 4414, 102 69 Stockholm

Besök Västgötagatan 2

Tfn 08-737 25 00, Fax 08-737 25 66

rtk@rtk.sll.se www.rtk.sll.se

Konsult Karolina Windell och Anna Zingmark, Ramböll Management

Omslagsfoto Nonstock, © Johnér Bildbyrå AB

Grafisk form och produktion Autotech Teknikinformation i Stockholm AB

Tryck Alfaprint, Sundbyberg 2009

RTN 2007-0274

ISSN 1104-6104

ISBN 978-91-85795-24-6

Förord

Stockholm är idag en av Europas ledande regioner vad gäller innovationer, forskning och kunskapsintensiva verksamheter. Regionen är även säte för ett antal internationella huvudkontor vilka ytterligare stärker det regionala näringslivets dynamik och slagkraft. Ett näringsliv av Stockholms kaliber kräver dock ett konstant genomflöde av nya idéer och impulser för att ytterligare stärka sin position i en globaliserad värld stadd i ständig förändring.

För att uppnå visionen som ligger till grund för det pågående arbetet med Stockholmsregionens nya regionala utvecklingsplan, RUF 2010, att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion är det avgörande att regionen betraktas som attraktiv av internationellt efterfrågade experter. Experter som besitter den spetskompetens inom sina områden som krävs för att svenska företag och institutioner ska kunna behålla och utveckla sin internationella konkurrenskraft. Enligt beräkningar gjorda av RTK kommer Stockholmsregionen i framtiden också att lida brist på den högutbildade arbetskraft som regionens näringsliv långsiktigt efterfrågar. Även av denna anledning är det av yttersta vikt att Stockholm framstår som ett intressant och gångbart alternativ för högkompetent utländsk arbetskraft.

Syftet med denna rapport är att närmare analysera Stockholms attraktionskraft i förhållande till internationella experter. Rapporten bygger på intervjuer med utländska experter i Stockholm och internationella rekryterare från näringslivet och forskningsvärlden. Rapporten granskar även hur andra storstadsregioner i världen arbetar med att förbättra förutsättningarna för internationella experter. Avsikten med rapporten är att klarlägga regionens styrkor och svagheter på området, samt erbjuda förslag på möjliga vägar för att utveckla regionens attraktionskraft i förhållande till internationell expertis. Rapporten utvecklar kunskap som ger underlag i arbetet med den nya regionala utvecklingsplanen, RUF 2010.

Projektledare på RTK har varit Jonathan Metzger.

Stockholm i maj 2009

Sven-Inge Nylund
Regionplanedirektör

Innehåll

Sammanfattning 7

Summary 9

Inledning 11

Definition 12

Tillvägagångssätt 12

Disposition 13

Internationella experters syn på Stockholmsregionen 15

Vad är attraktivt med Stockholmsregionen? 15

Vad är mindre attraktivt med Stockholmsregionen? 17

Sammanfattande bedömning 20

Städers strategier för kompetensförsörjning 23

Helsingfors 23

Melbourne 25

Ottawa 26

Singapore och A*STAR 27

WIN – West Sweden International Network 28

INN – International Network of Norway 28

Attraktiva strategier 29

Slutsatser och rekommendationer 31

Stockholms attraktionskraft 31

Framtida insatser för att stärka Stockholms attraktionskraft 32

Rekommendationer inför fortsatt strategiarbete 36

Referenser 39

Bilaga 1 Intervjupersoner 41

6 Stockholm – en attraktiv region för internationella experter

Sammanfattning

Regioner världen över konkurrerar idag om att vara konkurrenskraftiga miljöer som attraherar investeringar, företag och kompetenta individer. Stockholm är en region som idag skulle kunna sägas vara en kompetenskrävande ekonomi. Att attrahera experter med spetskompetens har blivit allt viktigare för att tillgodose Stockholmsregionen och dess företag med konkurrenskraftig arbetskraft och har kommit att bli strategiskt viktigt i den regionala utvecklingsplaneringen med särskild koppling till RUFSS 2010. Planen ska vara vägledande i hur attraktiva erbjudanden ska utformas för tillfällig internationell expertis och arbetskraft.

Internationella experter är personer med hög akademisk utbildning i kombination med specialiserad yrkeskunskap som arbetar under en begränsad tid i ett land de inte är medborgare i. De har genom sin kompetens stora möjligheter att själva välja arbete i olika delar av världen. Regionplane- och trafikkontor (RTK) har genomfört en utredning kring Stockholmsregionens attraktionskraft gentemot internationella experter. Utredningen syftar till att ge ett underlag till hur Stockholmsregionen ytterligare kan stärka och påverka de faktorer som attraherar internationell expertis.

Utredningen har syftat till att:

- kartlägga regionens påverkansfaktorer och nuvarande attraktionskraft gentemot internationella experter
- ge rekommendationer till hur regionens attraktivitet gentemot det internationella utbudet av spetskompetent arbetskraft kan stärkas.

Utredningen baseras på 25 intervjuer med internationella experter från akademien och näringslivet samt på intervjuer med rekryterare av internationella experter. Därutöver har en omvärldsanalys genomförts av tre internationella städers strategier för att behålla och attrahera internationella experter.

Av utredningen framgår att:

- Stockholm överlag uppfattas som en attraktiv stad som erbjuder hög livskvalitet.
- Experter främst kommer till Stockholm på grund av möjligheterna till professionell utveckling. Möjligheten att få intressanta jobb i starka forskningsmiljöer eller på internationella företag bidrar till att locka internationella experter till Stockholm.
- Stockholm förknippas med säkerhet, vacker natur samt god barnomsorg.
- De goda engelska språkkunskaperna hos medborgarna i Stockholm underlättar för de internationella experterna samt deras familjer att bo i Stockholm under en begränsad tid.
- Svårigheterna att finna temporärt boende i centrala Stockholm är ett betydande problem för internationella experter som vill etablera sig i Stockholm. Avsaknaden av en andrahandsmarknad av bostäder i centrala Stockholm anses problematisk.
- En relativt hög skattenivå samt låga löner i en internationell jämförelse är faktorer som gör Stockholm och Sverige mindre attraktivt i jämförelse med andra städer.
- Bättre tillgång till information på engelska, bättre tillgänglighet till internationella städer samt förbättrade möjligheter att lära känna svenskar kan bidra till att stärka Stockholm än mer mot denna målgrupp.

8 Stockholm – en attraktiv region för internationella experter

Summary

Regions all over the world are presently competing to be competitive environments that attract investments, companies and competent individuals. Stockholm is today a region which could be said to be an economy that requires competence. Attracting experts with spearhead competence has become ever more important in order to provide the Stockholm region and its companies with competitive staff and has become strategically important in the regional development plan, with special links to RUFSS 2010. The plan shall provide a guideline to how attractive offers are to be formulated for temporary international expertise and staff.

International experts are persons with high-level academic training in combination with specialized professional knowledge, who work for a limited time in a country of which they are not citizens. Through their competence, they have great opportunities for selecting work themselves in different parts of the world. Stockholm's Office of Regional Planning and Urban Transportation (RTK) has carried out an investigation into the Stockholm region's power of attraction for international experts. The investigation aims to provide background material for how the Stockholm region can further strengthen and influence the factors that attract international expertise.

The investigation aims to:

- chart the region's factors of influence and the current power of attraction for international experts
- provide recommendations for how the region's attraction for international staff with spearhead competence can be strengthened

The investigation is based on 25 interviews with international experts from academic and business life and on interviews with recruiters of international experts. In addition, an analysis of the world about us has been carried out concerning the strategies of three cities for keeping and attracting international experts.

The investigation shows that:

- Stockholm is on the whole considered an attractive city, offering a high quality of life.
- Experts primarily come to Stockholm due to the opportunities for professional development. Opportunities for interesting jobs in strong research environments or with international companies contribute to attracting international experts to Stockholm.
- Stockholm is associated with security, beautiful nature and good childcare.
- The good knowledge of English language of the inhabitants of Stockholm makes it easier for the international experts and their families to live in Stockholm for a limited period.
- The difficulties of finding temporary housing in central Stockholm is a considerable problem for international experts who wish to establish themselves in Stockholm. The lack of a second-hand market for housing in central Stockholm is considered a problem.
- A relatively high tax level and low salaries when compared internationally are factors that make Stockholm and Sweden less attractive in comparison with other cities.

10 Stockholm – en attraktiv region för internationella experter

- Better availability of information in English, better access to international cities and improved opportunities to get to know Swedes may contribute to strengthening Stockholm further for this target group.

Inledning

Regionplane- och trafikkontor (RTK) har genomfört en utredning kring Stockholmsregionens attraktionskraft gentemot internationella experter. Att attrahera experter med spetskompetens har blivit allt viktigare för att tillgodose Stockholmsregionen och dess företag med konkurrenskraftig arbetskraft och har kommit att bli strategiskt viktigt i den regionala utvecklingsplaneringen med särskild koppling till RUFSS 2010. Planen ska vara vägledande i hur attraktiva erbjudanden ska utformas för tillfällig internationell expertis och arbetskraft.

Regioner världen över konkurrerar idag kring att vara konkurrenskraftiga miljöer som attraherar investeringar, företag och kompetenta individer. Stockholm är en region som idag skulle kunna sägas vara en kompetenskrävande ekonomi. I jämförelse med andra delar av landet är andelen högt utbildade betydligt högre. I Stockholmsregionen har var fjärde anställd ett arbete som kräver en form av teoretisk specialistkompetens, vilket kan jämföras med 18 procent i övriga landet.¹ Tillgången på högt utbildad arbetskraft är en viktig förutsättning för den regionala och därmed även den nationella tillväxten. För att kunna tillgodose den framtida arbetskraftförsörjningen måste Stockholm fortsätta utvecklas till en attraktiv region för personer med hög kompetens. Kompetent arbetskraft dras till regioner som har en god arbetsmarknad men som även är attraktiva i andra avseenden. Denna utredning syftar till att ge ett underlag till hur Stockholmsregionen ytterligare kan stärka och påverka de faktorer som attraherar internationell expertis.

Utredningen har syftat till att:

- kartlägga regionens påverkansfaktorer och nuvarande attraktionskraft gentemot internationella experter,
- ge rekommendationer till hur regionens attraktivitet gentemot det internationella utbudet av spetskompetent arbetskraft kan stärkas.

Utredningen har kartlagt de faktorer som är centrala för att attrahera och behålla internationell expertis med spetskompetens. Utredningen har belyst faktorer som regionen själv kan påverka såväl som nationella och institutionella förhållanden som påverkar attraktionskraften. Vidare har relevanta utvecklingsmöjligheter identifierats.

För att få en bättre förståelse för hur en region kan arbeta aktivt med att attrahera internationella experter har internationella experter och rekryterare intervjuats. Då endast ett mindre antal intervjuer har genomförts (totalt 25 stycken) ska resultaten ses som indikationer på vad som uppfattas som de mest centrala attraktionsfaktorerna i Stockholm. Intervjuerna har kompletterats med en analys av hur andra städer har arbetat med att attrahera och behålla internationell spetskompetens. Denna analys syftar till att beskriva hur andra städer som Stockholmsregionen konkurrerar med internationellt arbetar för att stärka attraktionskraften gentemot denna målgrupp.

1 Råcker *Arbetskraften?*, Rapport 2006:4

Definition

Med internationell expert avses i utredningen en person med hög akademisk utbildning i kombination med specialiserad yrkeskunskap. Vidare är en internationell expert en person som genom sin kompetensbakgrund har stora möjligheter att själv välja arbete i olika delar av världen. Personen i fråga kan betraktas som internationell utifrån definitionen att han eller hon endast har haft för avsikt att bosätta sig i landet under en begränsad tid.

Tillvägagångssätt

Utredningen har genomförts i två led: en omvärldsanalys samt en intervjustudie. I ett första led har en omvärldsanalys genomförts av internationella stadsregioner som arbetar aktivt med att attrahera och behålla internationella experter. Vidare har sökningar genomförts på ett tiotal internationella storstäders hemsidor till syfte att identifiera tre städer som kan anses vara jämförbara med Stockholm samt särdeles aktiva i att utforma strategier för att attrahera internationell expertis.

I ett andra led har intervjuer med internationella experter samt personalansvariga på företag och forskningsinstitut genomförts. Företagen representerar tre starka näringsområden som kan anses vara av särskild vikt för Stockholmsregionen: telekom/IT, biomedicin och finans. Forskningsinstituten som valts ut är: Karolinska institutet, KTH, Handelshögskolan i Stockholm och Stockholms universitet. Dessa är utvalda utifrån att de inom organisationerna finns konkurrenskraftiga forskningsmiljöer som är attraktiva utifrån ett internationellt perspektiv.

På respektive företag har en person med erfarenhet från att rekrytera internationella experter intervjuats. Denna person har sedan lämnat kontaktuppgifter till en internationell expert på företaget som därefter har intervjuats. När det gäller forskningsinstitutionerna har utredningen försökt få respondenter från skilda fakultetsområden. En forskningsledare med stor erfarenhet från att rekrytera internationella experter på var och en av forskningsinstitutionerna har intervjuats. Forskningsledaren har därefter förmedlat kontakten till två internationella experter som intervjuats.

Syftet med dessa intervjuer har varit att få en bild av hur internationella experter upplever Stockholm som en stad att arbeta och bo i. De internationella experterna har ombetts att berätta om erfarenheterna från att komma till Stockholm samt redogöra för vad de upplever som styrkor respektive svagheter med regionen. På samma sätt har personer med rekryteringsansvar uttalat sig om sina erfarenheter från att rekrytera internationella experter.

Intervjuerna har genomförts över telefon och har pågått i ungefär 30 minuter. I några få fall har intervjuerna genomförts över e-post på grund av att respondenterna inte har haft möjlighet att ställa upp på telefonintervjuer. Intervjuerna har varit semistrukturerade, vilket inneburit att respondenterna ombetts svara på öppna frågor som sedan följts upp med andra frågor under samtalets gång. Respondenterna har således fått samma frågor men svaren har följts upp med ytterligare frågor som kunnat variera något från fall till fall. Totalt har 11 intervjuer genomförts med personer med rekryteringsansvar och 14 intervjuer har genomförts med internationella experter. Det bör betonas att det varit

mycket svårt att få en del företag att ställa upp på intervjuer på grund av sekretesskäl. Vidare har några företag som initialt kontaktats uppgivit att de inte rekryterar internationella experter.

Disposition

Utredningen är disponerad enligt följande. I det följande kapitlet presenteras en omvärldsanalys av hur olika städer arbetar med att utforma strategier för att attrahera och behålla internationell expertis. Denna del ger en bild av hur en region kan arbeta proaktivt för att stärka sin attraktionskraft gentemot en viss målgrupp. I utredningens andra kapitel presenteras resultaten från den intervjustudie som genomförts. Kapitlet beskriver hur internationella experter upplever sin vistelse i Stockholm. I kapitlet redogörs det för vad experterna anser är attraktivt respektive mindre attraktivt med Stockholm som arbets- och bostadsort. Avslutningsvis diskuteras utredningens mest centrala slutsatser kring Stockholms attraktionskraft. Rekommendationer för hur Stockholmsregionen kan stärka attraktionskraften gentemot internationella kunskapsarbetare föreslås.

Internationella experters syn på Stockholmsregionen

En regions attraktionskraft består av ett antal faktorer som kan påverkas på en regional nivå – men också av regelverk och institutionella ramverk som bestäms på nationell nivå. Vad som utgör en regions attraktionskraft skiljer sig till viss del åt beroende på vem som tillfrågas. I denna utredning har dels internationella experter bosatta i Stockholm uttalat sig om regionen dels personer som har vana av att rekrytera internationella experter. Respondenterna har fått svara på frågan vad de upplever som attraktivt respektive mindre attraktivt i Stockholmsregionen från deras perspektiv.

Trots respondenternas skilda bakgrunder har de till stor del nämnt samma faktorer som attraktiva respektive mindre attraktiva för Stockholmsregionen. Överlag är de internationella experterna nöjda med Stockholm som stad att bo och arbeta i. På frågan vad de internationella experterna skulle vilja förbättra i Stockholm är svaren i nästan samtliga fall bostadssituationen samt förbättrade ekonomiska villkor. I detta avsnitt presenteras de faktorer som respondenterna anser gör Stockholm till en attraktiv stad respektive mindre attraktiv stad för internationella experter att arbeta och bo i. Avsnittet syftar till att återge experternas bild och upplevelse av att vistas i Stockholm. I det efterföljande kapitlet diskuteras sedan dessa faktorer mer ingående.

Vad är attraktivt med Stockholmsregionen?

Stockholm är på många sätt en intressant region för internationella experter att bosätta sig i. Överlag är respondenterna mycket positivt inställda till Stockholm som region. Flera av personerna som valt att komma till Stockholm för en kortare tid har beslutat sig för att stanna längre, dels på grund av arbetet som sådant, dels på grund av staden som sådan. Respondenterna har varit mycket samstämmiga angående vad som gör Stockholm till en attraktiv region. Även de personer som rekryterar internationella experter har varit samstämmiga om vad de upplever är de aspekter som experterna tycker gör Stockholm attraktivt.

Nedan redogörs för vilka faktorer som de internationella experterna samt rekryterare anser gör Stockholmsregionen attraktiv.

Möjlighet till professionell utveckling

De internationella experternas val att flytta till Stockholm är främst kopplat till möjligheterna att få ett spännande och professionellt utvecklande arbete. Representanter från såväl näringsliv som akademien har betonat att arbetsplatsen är mycket central för valet att flytta. De har betonat att Stockholm erbjuder såväl intressanta forskningsmiljöer med stark internationell konkurrenskraft som arbetsplatser på stora internationella huvudkontor.

Över tid har Stockholm utvecklats till en central plats för ekonomisk forskning – vid sidan av England eller USA. Här kan man interagera med experter inom olika forskningsområden.

Folk kommer till oss på grund av att vi har ett gott internationellt rykte. Vi arbetar med personer över hela världen. "The word of mouth" är riktigt viktigt. Till vår institution kommer man för att jobba på sin karriär.

På liknande sätt betonar rekryterare att det ofta innebär en karriärmöjlighet för experterna att komma till Stockholm. En rekryterare uttryckte det på följande sätt:

Många kommer till Stockholm för att det är karriärsfrämjande att jobba här. Den största anledningen till valet att komma hit beror på att det är en del i karriären att få jobba på huvudkontoret. Regionen påverkar inte valet så mycket. Personerna lyfter inte fram att Sverige är spännande eller något sånt.

Goda språkkunskaper i engelska

De internationella experterna betonar att goda språkkunskaper underlättat vistelse i Stockholm. Till skillnad från många andra länder finns det små språkbarriärer i Sverige, då de allra flesta talar bra engelska. Det handlar inte enbart om att det går att ha engelska som arbetsspråk utan att det även går bra för den medföljande familjen att göra sig förstådd i samband med olika vardagssysslor. Att de flesta svenskar talar bra engelska bidrar till att Stockholm uppfattas som en attraktiv arbets- och bostadsort i relation till andra städer.

Människor har bra engelska kunskaper. Det gör det enkelt att kommunicera – till och med bussförarna pratar bra engelska.

I intervjuerna har det dock framförts viss kritik gentemot bristande information på engelska och andra språk i stadsmiljön, inte minst i kollektivtrafiken.

Tillgänglighet och kommunikation

Stockholm är en liten stad i jämförelse med många internationella städer. De internationella experterna betonar att de korta avstånden gör Stockholm till en tillgänglig stad. Det är enkelt att ta sig runt i staden samt i regionen, vilket uppskattas av experterna. Flera av experterna betonar också att kollektivtrafiken i Stockholm är väl utbyggd, vilket gör det enkelt att transportera sig utan bil.

Det är enkelt att nå flera av de centrala attraktionerna till fots. För att ta sig till ställen på längre avstånd som exempelvis universitetet går det bra att åka med kollektivtrafiken – den är både effektiv och lättillgänglig.

Samtidigt bör påpekas att tillgängligheten primärt avser Stockholm och dess närområden. Viss kritik har riktats gentemot Stockholms flygförbindelse med avseende på att det inte alltid finns direktflyg, vilket gör regionen mindre tillgänglig i relation till andra städer.

Säkerhet

Stockholm lyfts fram som en säker stad med låg brottslighet. Flera av de experter som intervjuats har betonat att de upplever Stockholm som en stad där de själva och deras barn kan känna sig trygga. Framförallt betonar experter med barn att det känns skönt att barnen själva kan ta sig till skolan eller gå ut och leka utan att en vuxen behöver vara med.

Stockholm är en säker och trygg stad där barnen kan åka tunnelbana på egen hand.

Barnomsorg och skola

För de experter som har haft med sig familjen till Sverige har det framhållits att den barnomsorg som erbjuds i Sverige är mycket bra. Flera av respondenterna berättar att det upplevt det som enkelt att få en dagisplats eller skolplats. Även om de flesta anser att barnomsorgen är ett plus i kanten för Stockholm så har en del experter påpekat att det endast finns ett begränsat antal platser på internationella skolor i Stockholm, vilket till viss del har givit dem bekymmer.

Det svenska social försäkringssystemet upplevs som positivt av dem som kommer hit. Kanadensarna som är här tycker det är jättebra att man får plats på dagis snabbt. De tycker att det är enkelt med barnomsorg.

Natur

Naturen finns i och runt Stockholm. Närheten till naturupplevelser både på sommaren och vintern gör Stockholm till en attraktiv region. Möjligheten att ta promenader i parkerna i Stockholms innerstad, liksom möjligheterna att åka båt på sommaren och skridskor på vintern är några av de fördelar som lyfts fram i intervjuerna. Det handlar även om sättet att leva i Sverige. Flera respondenter lyfter fram att det finns en avslappnad inställning till arbete och att balansen mellan arbete och fritid värderas högt.

Det som gör Stockholm till en attraktiv stad är levnadssättet och miljön – skärgården, omgivningarna och naturen. Människor njuter av sin fritid i Sverige och de tycker att det finns mer här i livet än bara arbete.

Vad är mindre attraktivt med Stockholmsregionen?

Stockholm upplevs i stort som en attraktiv region att bo och arbeta i. Det finns dock några faktorer som anses försvåra internationella experters etablering i regionen. Det handlar framförallt om vissa basförutsättningar som inte anses vara uppfyllda i tillräckligt stor grad i Stockholm i jämförelse med andra internationella städer. En del av dessa basförutsättningar kan påverkas regionalt såsom bristen på bostäder. Andra basförutsättningar är av institutionell karaktär – såsom skattenivån – och kan hanteras på en nationell nivå.

Det har funnits en stor enighet rörande vad som försvårar en etablering i Stockholm. Såväl rekryterare som internationella experter har lyft fram samma aspekter.

I följande avsnitt presenteras de faktorer som lyfts fram som hinder eller begränsningar för att attrahera internationella experter till Stockholmsregionen.

Bostadssituationen

Majoriteten av respondenterna anser att bristen på temporärt boende i Stockholm samt de höga bostadskostnaderna försvårar etableringen av internationella experter i Stockholm. Bristen på bostäder i Stockholms innerstad anses vara ett stort hinder i rekryteringen av internationella experter. De flesta personer som kommer till Stockholm för att stanna en begränsad tid uppges vilja bo i Stockholms innerstad, där de har god tillgång till det som staden har att erbjuda. De internationella experterna upplever att det är ett problem att det inte finns en större marknad för korttidsboende i innerstaden. Detta innebär stora problem för experterna som flyttar till Stockholm, i synnerhet för dem som har familj med sig. Det är inte ovanligt att experterna flyttat runt under den första tiden i Stockholm. Det finns också ett uttryckt missnöje med de höga bostadskostnaderna samt möjligheten att titta på flera bostäder innan de anländer till Stockholm.

Bostadssituationen är ett stort problem. Det tog tre månader att hitta en lägenhet centralt. Och lägenheten vi bor i nu är riktigt dyr. I början fick vi bo i en tillfällig lägenhet innan vi hittade den här. Men det är verkligen nästan omöjligt att hitta ett bra ställe att bo på i centrala Stockholm.

En del av de företag som deltagit i studien anlitar konsulter som får i uppdrag att leta fram bostäder. I flera fall har de internationella experterna fått bo på lägenhetshotell såsom Wennergren-Center. En del anser att detta har fungerat bra, då det varit ett sätt för dem att komma i kontakt med andra internationella personer och på så sätt etablera nya sociala relationer.

I likhet med de resultat som presenterats i andra studier (se till exempel Forskarrörlighet, RTK, 2003:11) uppges bostadssituationen begränsa möjligheterna till att rekrytera internationella experter. Företag och forskningsinstitut har en begränsad möjlighet att erbjuda internationella experter attraktivt boende. I de fall ett attraktivt boende erbjudits anses det vara allt för dyrt i relation till dess standard.

Skatter och löner

Skattenivån har lyfts fram som besvärande bland många av de internationella experterna. Även rekryterare påpekar att skatterna utgör ett bekymmer för företaget eller forskningsinstitutionerna i samband med rekrytering av internationella experter. Flera av de internationella experterna har "expertskaft", vilket innebär att de under en treårsperiod

har en lägre skattesats². För såväl internationella experter som personalansvariga är det emellertid oklart vem som har rätt till expertskatt. En del av experterna har inte känt till möjligheten till expertskatt förrän efter en viss tid i Stockholm.

Skattetrycket är av yttersta vikt. Stockholm är en vacker plats att bo på, men för personer som inte har några personliga kopplingar till Stockholm är det knappast ekonomiskt försvarbart att arbeta mer åt staten än för "din egen ficka".

En del företag anser att det finns en krånglig byråkrati kring expertskatten, och de har istället kompenserat för skattenivån med speciella avtal för internationell personal, vilket innebär att dessa får en högre lön som kompenserar för skatten i Sverige.

Expertskatten är en krånglig sak. Det är lite problematiskt. Vem får egentligen expertskatt? Ibland får vi nej. Men vi förstår inte alltid varför. Först måste man registrera en person hos Länsarbetsnämnden och vänta på svar, sen måste man vänta på Migrationsverket. Migrationsverket gör alltid som Länsarbetsnämnden. Varför ska båda dessa säga ja? För att få arbetstillstånd så söker vi internationellt utbyte för experter och specialister som stannar max 18 månader. Det finns olika kategorier experter och det kan vara svårt om man inte känner till det. Det tar administrativ tid och det går ibland för långsamt. Men vi måste vara snabba för annars har experterna ett annat erbjudande. Vi måste motivera att vi söker en person från utlandet. Ibland måste vi svara på varför vi inte rekryterar någon från Sverige. Ibland vill de tvinga oss att annonsera på platsbanken och då frågar vi om de tror att en person i finansbranschen i New York läser platsbanken? De är så naiva.

Vidare har det betonats att det är dyrt att leva i Stockholm, eftersom inkomsterna är låga relativt kostnadsläget. I synnerhet representanter från akademien har påpekat att löneläget är lågt i relation till andra länder. Forskningsledare framhåller att det kan vara svårt att rekrytera internationella forskare på grund av löneläget. De internationella experterna bekräftar att de oftast skulle ha erhållit en högre lön i sina hemländer. När de gäller akademien är det dock inte ovanligt att forskare under en begränsad tid besöker ett forskningsinstitut i ett annat land och fortfarande har lön från hemlandet.

2 Expertskatten består av en skattelättnad där 25 procent av inkomsten är skattefri och vissa ersättningar som annars hade varit skattepliktiga är befriade från skatt. För att beviljas denna skattelättnad krävs att arbetet är kvalificerat på sådan kompetensnivå att det innebär betydande svårigheter att rekrytera inom landet eller att personen har en nyckelposition i ett företag. Det ställs även vissa andra krav; att arbetsgivaren hör hemma i Sverige eller är ett utländskt företag med fast driftställe i Sverige, att arbetstagaren inte är svensk medborgare, att han inte varit bosatt eller stadigvarande vistats i Sverige någon gång under de fem senaste åren och att vistelsen i Sverige är avsedd att vara högst fem år.

Socialt nätverk

Även om Stockholm lyfts fram som en region där engelsktalande personer kan göra sig välförstådda har en del av respondenterna påpekat att det är svårt att etablera sociala nätverk i Stockholm. Det innebär att de internationella experterna har svårt att lära känna personer och etablera sociala kontakter under den tiden som de befinner sig i Stockholm. En respondent uttrycker det som att det i Sverige finns en nio-till-fem-kultur, vilket innebär att kollegorna reser sig upp och går hem så snart klockan slår fem. För personer som befinner sig i Sverige under en begränsad tid innebär det att deras sociala liv blir begränsat. Det finns därför önskemål om att få möjlighet att komma i kontakt med och lära känna svenskar och andra internationella experter under den tid de befinner sig i landet.

Generellt sätt är svenskar inte så enkla att kommunicera med. Det finns kulturella barriärer mellan oss. Det är lite av en kamp att lära känna svenskar. Men för internationellt samarbete är det verkligen nödvändigt att kunna kommunicera med invånarna. Och detta är inte en språkfråga. Kanske borde det finnas fler sociala evenemang där människor kunde mötas. Problemet är att alla har för mycket att göra.

Klimat

Det under vinterhalvåret kalla och mörka klimatet gör Stockholm till mindre attraktiv i relation till många andra internationella städer. Det stora flertalet av respondenterna betonade att klimatet i Sverige är till nackdel för att attrahera internationella experter. Även om vinter och snö anses vara exotiskt för vissa är mörkret och kylan svårt att hantera.

Det svåraste frågan vi får från personer vi vill rekrytera handlar om klimatet. Vi försöker alltid betona det positiva – Nobelpriset, Lucia, mysiga inomhusaktiviteter och möjligheterna till att åka skridskor.

Sammanfattande bedömning

En sammantagen bedömning av intervjuerna är att experterna upplever Stockholm som en lagom stor stad med tillräckligt utbud av nöjen och andra fritidsaktiviteter. Att bo i Stockholm handlar kanske inte om att ha tillgång till det största nöjesutbudet, däremot finns det andra aspekter som väger tungt såsom tillgänglighet inom staden samt närheten till naturen. Stockholm upplevs därför som en stad som erbjuder hög livskvalitet.

De faktorer som nämnts ovan har uttryckts av en majoritet av respondenterna. Utöver dessa finns ytterligare faktorer som nämnts av enstaka respondenter, men som ändå kan anses vara relevanta för Stockholms sammantagna attraktionskraft. Däribland kan nämnas att Stockholm och Sverige som helhet uppfattas som ett jämställt land med strukturer som gynnar kvinnors karriärmöjligheter, i form av bland annat barnomsorg och föräldraledighet.

Det har även lyfts fram att Stockholm är en stad med etnisk mångfald, vilket gör staden dynamisk och spännande. Vidare har en respondent påpekat att Sverige som helhet är ett mycket intressant land för forskare med tanke på forskningsintensiteten i landet samt vår utdelning av Nobelpriset.

Värt att notera är att Stockholms nöjes- och kulturliv endast vid något enstaka tillfälle lyfts fram. Detta trots att kultur- och nöjesliv enligt tidigare studier visat sig vara centralt vid val av bostadsort. Vid direkt förfrågan om hur experterna ser på kultur- och nöjeslivet menar flera att det finns tillgång till allt som de behöver men att det inte varit centralt för valet av Stockholm som bostadsort. Stockholm anses vara en stad med ett rikt utbud på kaféer och restauranger. Stockholm har enligt en respondent utvecklats till en "vibrant city" under de senaste 15 åren.

Utifrån utredningens begränsade intervjuunderlag är det inte möjligt att avgöra om det finns stora skillnader mellan hur experter inom akademien respektive näringslivet uppfattar Stockholm. Det kan emellertid inte uteslutas att det finns vissa skillnader mellan vad olika segment av experter värdesätter på en arbetsmarknad.

Städers strategier för kompetensförsörjning

En förutsättning för en regions tillväxt och utveckling är tillgång på kunskap och kompetens.³ Enligt ekonomer som bland annat Glaeser, Rasp och van Oort är kontinuerlig utveckling och spridning av kunskap motorn i den ekonomiska tillväxten. Studier visar att regioner med starkt humankapital samt god förmåga att attrahera ny kompetent arbetskraft har en högre ekonomisk tillväxt än andra regioner. Personer med internationellt eftertraktad spetskompetens har ökade möjligheter att röra sig inom en global arbetsmarknad, vilket bidrar till en konkurrenssituation om den starkaste kompetensen mellan olika regioner. Flera regioner runt om i världen arbetar därför idag aktivt med att utveckla strategier som säkerställer att regionens behov av kompetent arbetskraft uppfylls.

I detta avsnitt ges en inblick i hur tre städer aktivt arbetar med att hävda sig i den internationella konkurrensen om högutbildad arbetskraft och skapa bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt i regionen. De städer som presenteras nedan är Helsingfors, Melbourne och Ottawa, vilka på olika sätt strategiskt arbetar med att göra regionerna intressanta för internationell spetskompetens. Vidare ges två exempel från projekt i andra delar av världen som syftar till att explicit rekrytera internationella experter – Singapore A*Star och Oslo INN.

Helsingfors, Melbourne och Ottawa har utvecklat strategier som till viss del skiljer sig åt, vilket beror på att de anpassats till städernas individuella förutsättningar samt till de arbetsmarknadsrelaterade utmaningar som de står inför. Gemensamt för städerna är deras ambition att skapa en kunskapsintensiv ekonomi som attraherar internationell expertis och kompetens. I denna strävan har de utvecklat ett flertal strategier som ska hjälpa dem att utvecklas till kunskapsintensiva städer. Med kunskapsintensiva städer avses en regional ekonomi som drivs av export av varor/tjänster med högt marknadsmervärde, stimulerad av forskning, teknologisk utveckling och högutbildad arbetskraft.

Ett led i detta arbete har varit att forma strategier för hur högutbildad arbetskraft kan attraheras och behållas. Det strategiska arbetet syftar inte enbart till att attrahera internationell expertis på korttidskontrakt, utan syftar också till att behålla kompetensen och experterna i regionen. Gemensamt för de tre städerna är också uppfattningen att anseende, kultur- och nöjesliv, klimat och miljö påverkar attraktionskraften. Förutom Helsingfors har dock städerna inga explicita aktiviteter som fokuserar på att förbättra eller förädla dessa faktorer i ett uttalat syfte att appellera direkt till internationell expertis.

Helsingfors

Finland var ett av de första länderna i Europa som tog fram strategier för att utveckla landet till en kunskaps ekonomi. Drivkrafterna bakom forandet av kompetensrelaterade strategier växte fram under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Framgångarna för Helsingfors som kunskapsregion förklarar utifrån både hög utbildningskvalitet och goda relationer mellan forskning och företag. I detta avseende spelar de nationella instituten en viktig roll – med Science and Technology Policy Council i spetsen. Med premiär-

3 Glaeser, 2000; Rasp och Van Oort, 2006

ministern som ordförande för institutionen, vars uppgift är att strategiskt planera för kunskapsekonomins utveckling.

Helsingfors har sedan 1990-talet riktat resurser till att öka stadens attraktionskraft, mot såväl internationella experter som företag och investerare, med mål om att stärka stadens konkurrenskraft och generera ekonomisk tillväxt. Staden har även arbetat med att utveckla goda kommunikationer och tillgänglighet. Helsingfors har många direktflyg och är en knutpunkt för mellanlandningar till Asien. I dag planerar staden även att utöka förbindelserna genom att bygga ut en snabbtågslink till öst, bland annat till St. Petersburg.

Helsingfors har även startat upp ett utvecklingsprogram "The Urban Programme for the Helsinki Metropolitan Area 2005–2007" vars mål har varit att förbättra regionens internationella konkurrenskraft genom att få tillstånd ett center för affärer och innovationer. Programmet finansieras till hälften av staten och till hälften av de städer i regionen som deltar i programmet. Implementeringen av programmet har skötts av en styrgrupp tillsatt av borgmästarna i området, koordineringen av Helsingfors stads faktacentral, samt budgetfrågor av Nylands förbund. Den uppskattade budgeten är 1,9 miljoner Euro. Programmet omfattar 15 olika delprojekt. Ett urval av projekt har presenterats utifrån urvalskriteriet att de tydligt kan kopplas till målet att attrahera internationell expertis till regionen.

Projektet "Basic Education for Internationally Mobile Families in the Helsinki Metropolitan Area in 2006" syftar till att säkerställa att regionen ska kunna tillhandahålla attraktiv utbildning för familjer med barn som talar ett annat språk än finska. Detta görs bland annat genom att lämna rekommendationer till Utbildningsdepartementet och genom att skapa regionalt samarbete kring frågan. Vidare ska projektet arbeta med att tillhandahålla information till internationellt rörliga familjer i regionen.

"Helsinki REACH Centre" är ett projekt som syftar till att göra Helsingforsregionen till "Europas kemiska huvudstad". Detta ska ske genom att skapa nätverk mellan aktörer inom REACH i Europa och skapades i samband med att EU startade arbete inom området i Helsingfors 2007. Industrin, forskningsområdet, tillhandahållare av service samt myndigheter deltar i arbetet.

Ett annat exempel är "Knowledge cluster in Housing", vars mål är att förbättra, effektivisera samt öka variationen på bostadsmarknaden. Detta ska bland annat ske genom att utöka forskning och kontakter med universitet inom området samt genom att hjälpa företag inom bostadsmarknaden att utveckla internationella kontakter. Projektet sammanför forskning och utveckling med företag i regionen och ska fungera som ett komplement till ett program inom Inrikesdepartementet.

Ytterligare en annan satsning som är relevant i sammanhanget är "Finland Distinguished Professor Programme" (FiDiPro). Programmet genomförs på nationell nivå och syftar bland annat till att rekrytera utländska forskare eller finländska forskare på professorsnivå som arbetar utomlands till finska universitet och forskningsinstitut. Ansvariga för satsningen är Finlands Akademi och Utvecklingscentralen för teknologi och innovationer (Tekes). Finansieringen kan sökas av finländska universitet och forskningsinstitut.

Helsingfors har således inom ramen för sin strategi anammade flertalet strategiska områden för att göra regionen mer attraktiv, både sett till boende, samhällliga tjänster och branschriktat stöd. Tillsammans med de satsningar som gjorts för att attrahera akademisk spetskompetens utgör de ett intressant exempel att studera vidare för Stockholmsregionen.

Melbourne

Melbournes arbete syftar till att skapa en kunskapsbaserad ekonomi och ett starkt humankapital. Stadens strategier är inte främst riktade mot att attrahera särskilt utvald spetskompetens, eller i linje med Australiens invandringspolitik – underlätta för vissa yrkeskategorier och kompetensprofiler att lättare få uppehållstillstånd. I stället så bygger stadens strategier på tre grundpelare – innovation, humankapital och infrastruktur – vilka skapar förutsättningarna för en kunskapsbaserad ekonomi.

Melbourne har utgått ifrån följande strategiska fokusområden:

- Yrkeskunskaper
- Framstående forskning
- Kommersiella nätverk
- Ett företagsklimat som både är samarbetande och konkurrerande
- Infrastruktur
- Marknadstillgång och marknadskänedom
- En öppen, tolerant och meritbaserad kultur, och ett inkluderande samhälle

I Melbournes City Plan 2010⁴ konstateras att stadens framtid till stor del kommer att påverkas av Melbournes anseende som en stad för innovationer och för sitt öppna och sofistikerade förhållande till förändring. För att bli en globalt konkurrenskraftig kunskapsökonomi arbetar staden med att säkerställa tillgången på en högutbildad och motiverad arbetskraft, en möjlighet att snabbt och flexibelt kunna anpassa sig till förändringar och bli internationellt känd som en säker, attraktiv och levnadsvänlig stadsmiljö.

Inom ramen för dessa övergripande framtidsvisioner sätter Melbourne också upp ett antal mål för att erhålla ett internationellt erkännande. Staden arbetar med att bli ett centrum för bioteknik för både Australien och Sydostasien, genom att bland annat satsa på kommersialisering av forskningsresultat från ett antal institut i regionen, men även etablera andra kunskaps- och utvecklingscentrum i regionen inom andra högteknologiska tjänsteområden som exempelvis IT. Staden vill också bli sedd som en stad som aktivt stödjer innovation och nyföretagande. De fokusområden som nämns här är ofta väldigt lika de branscher och områden som identifieras som framtidsbranscher och fokusområden i Sverige och även i många andra länder. Melbourne konkurrerar därmed med exempelvis Stockholm i detta fall. Melbourne satsar även på att främja den fysiska och kulturella stadsmiljön genom att lyfta fram dess etniska mångfald samt rika kulturliv.

4 <http://www.melbourne.vic.gov.au>

I Melbournes regionala utvecklingsplan finns i övrigt inga riktade initiativ eller strategiska förhållningssätt till att just attrahera internationell expertis, förutom att det som ovan nämnts identifieras vissa faktorer som påverkar förutsättningarna för staden att skapa det anseende som de vill uppnå, och därmed bli en attraktiv region för både internationell kompetens och investerare.

Det kanske mest intressanta med Melbourne är det sätt de i dag jobbar med att ta fram nästa regionala utvecklingsplan – vilket de gör via projektet "Future Melbourne". Projektet är en lärandeprocess som avser att fånga upp erfarenheter och framtidstankar från både företag, myndigheter och allmänheten via fem utvecklingsfaser. I den första fasen identifieras frågeställningar och områden som är intressanta att diskutera vidare för att stärka Melbournes framtid. Nästa steg utgörs av en "virtuell brainstorming" kring de områden som identifierats. I fas 3–5 utvärderas alternativen och beslut tas kring vilka frågeställningar, målsättningar och fokusområden som ska gälla för nästa strategiska plan. Mer eller mindre samtliga moment i denna process går att följa via olika forum på Internet.

I jämförelse med Helsingfors framstår Melbournes strategiska satsningar på att utveckla en konkurrenskraftig kunskapsekonomi mindre fokuserat på att attrahera internationell kompetens till regionen. Strategin fokuserar visserligen till en stor del på att göra staden mer attraktiv som boendemiljö, för att attrahera kreativa kunskapsarbetare och för investerare – men fokus ligger i övrigt främst på att främja och utveckla den kunskapsbas som växt fram under de senaste årtiondena – med särskild fokus på ett antal utvalda branscher och nyckelkompetenser.

Ottawa

I jämförelse med andra kanadensiska städer har Ottawa en stor tillgång på kompetent arbetskraft. Ottawa är i dag en konkurrenskraftig stad internationellt. Stark och innovativ teknologi, turism, professionella tjänsteföretag samt internationellt ledande telekommunikationsföretag bidrar till de ekonomiska framgångarna. I likhet med flera andra städer i världen försöker Ottawa anpassa sig till globaliseringen och till den nya kunskapsekonomin. Som ett led i stadens vision och strategi för hållbar ekonomisk tillväxt utvecklade Ottawa år 2000 "The Economy Strategy of the City of Ottawa", en av de fem tillväxtstrategierna i "Vision Ottawa 20/20". Strategin syftar till att inom de närmaste två årtiondena göra staden känd för innovation, konkurrenskraft och framgång.

Målet med the Economy Strategy är att bygga upp ett samhälle som både är framgångsrikt, levnadsvänligt och som bidrar till en dynamisk kunskapsekonomi som genererar fler kvalificerade arbetstillfällen, investeringar och ökad livskvalitet. Strategin utgår från fem aktivitetsområden: 1) Investera i humankapital och plats; 2) Sprida kunskap och idéer; 3) Länka innovation till marknaden; 4) Stärka industriella kluster och entreprenörskap; och 5) Marknadsföra Ottawa internationellt.

Visionen för den ekonomiska strategin är att utveckla en framgångsrik stad med hög livskvalitet som i sin tur lockar till sig investerare och talanger. Några uttalade eller explicita målsättningar att särskilt attrahera internationell expertis har dock inte staden.

I stället syftar strategin till att skapa en internationellt attraktiv och konkurrenskraftig ekonomi genom infrastrukturer för arbetsmarknad, kompetensutveckling och kommunikation, samt att stärka, den fysiska och sociala miljön. Visionen har därför satsat på att utveckla arbetsmarknaden genom "The Talent Plan". Planen tagits fram i ett samarbete mellan regeringen, näringslivet och akademien. Den har fyra olika strategiska inriktningar som syftar till att på olika sätt förbättra stadens arbetsmarknad genom bland annat utvecklandet av spetskompetenser samt karrärguidning till arbetssökande. I strategin har det även gjorts ökade satsningar på att integrera personer med utländsk bakgrund på arbetsmarknaden genom tydligare och bättre former för validering av utländsk utbildning.

Målsättningen att skapa en kunskapsstad är tydliga i Ottawas Economic Strategy (Ottawa 20/20)⁵. För att följa upp och utveckla dess målsättningar har staden tagit fram indikatorer för att jämföra sig med andra städer internationellt inom detta område. Indikatorerna fokuserar bland annat på:

- antal och typer av affärsnätverk och andra samarbetsformer
- teknologiupptag och kompetensöverföring från akademi till näringsliv
- tillgång till forskningsresultat och information via Internet m.m.
- företags användning av Internet och liknande media
- bredbandspenetration.

I Ottawas tillväxtstrategier finns ett uttalat mål att effektivisera olika infrastrukturer. Exempelvis lyfts här bredbandsutbyggnaden ut som en faktor som kommer att kunna locka till sig först företag och sedan internationellt konkurrenskraftig och kvalificerad arbetskraft. När det gäller att marknadsföra Ottawa internationellt så ser staden dock främst ett behov av att främja staden gentemot investerare och att öka antalet besökare till staden i form av evenemang och konferenser.

Singapore och A*STAR

Singapore har under de senaste åren vuxit fram som en ledande kunskapsnation inom bland annat forskning och utveckling inom biomedicin och medicinteknik. Bakom denna utveckling ligger en aktiv satsning från Singapores sida att etablera sig som ett framgångsland inom området, och på detta sätt också attrahera internationell expertis som kan bidra till utvecklingen.

Målet för strategin är att skapa och stödja forskning och humankapital av världsklass. Under organisationen som beskrivs nedan finns ett antal olika forskningsinstitut vars verksamhet är inriktad mot naturvetenskap, teknik och biomedicin. Omfattande kontakter finns också till det internationella forskningsområdet, exempelvis med Karolinska Institutet i Stockholm.

En del av arbetet för att uppnå strategins mål är att utdela stipendier till internationella forskare som uppvisat stark kompetens och kreativitet i sin forskning. Mottagare

5 <http://www.ottawa.ca>

av stipendiet får sedan forska på något av A*STAR:s⁶ forskningsinstitut med tilldelade medel på upp till en halv miljon USD. Ett konkret mål är att genom satsningen utbilda ett tusen doktorstitlar (PhD:s) senast år 2010 genom stipendieprogram. Singapore har också lyckats attrahera ett stort antal internationellt framgångsrika forskare genom denna och andra åtgärder.

Vidare arbete som Singapore bedrivit för att bli en ledande kunskapsnation med ett dynamiskt forskningssamhälle, som en del av satsningen, innehåller bland annat tydliga lagar och regler för IP- och immaterialrättigheter, förenklade möjligheter att få uppehållstillstånd och goda möjligheter för medföljande barn att få tillgång till bra skolor. Lönenivåerna i Singapore, som ligger bland de högsta i världen torde dock också spela en viktig roll i attraktionskraften för internationell expertis.

Ansvarig organisation för att implementera strategin har varit Agency for Science, Technology and Research (A*STAR), vilken utgörs av en varierad konstellation av olika aktörer med intresse för frågorna. Bland annat ingår the Biomedical Research Council (BMRC) och the Science and Engineering Research Council (SERC) båda nationella organ som stödjer, främjar och övervakar offentlig forskning och utveckling. Ytterligare organisationer är the Exploit Technologies Pte Ltd (ETPL) vilka hanterar immaterialrättsliga frågor (IP) och kontakter mellan forskningen och näringslivet. Dessutom ingår vad som kallas A*STAR Graduate Academy (A*GA) som arbetar praktiskt med stipendier och andra sätt att utveckla personalförsörjningen inom forskningen samt the Corporate Planning and Administration Division (CPAD) som arbetar med kommunikation, juridiska frågor, etc.

WIN – West Sweden International Network

För att säkerställa att Västsverige har ett gott rykte som en attraktiv region gentemot internationella experter har Västsvenska Industri- och Handelskammaren startat projektet West Sweden International Network (WIN). WIN arbetar med att hjälpa företag i deras hantering av internationella experter. Det innebär att internationella experter får stöd och råd i alla de frågor som de kan tänkas ha under sin vistelse. Huvudsyftet med projektet är att den internationella experten ska få en positiv upplevelse av sin första tid i regionen. Delvis innebär det att program skraddarsys åt den person som kommer till Sverige med sin familj på ett internationellt avtal. Utöver personligt stöd genomförs även en rad nätverksaktiviteter för de personer som kommit till regionen.

INN – International Network of Norway

International Network of Norway (INN) är ett servicecenter skapat och skött av Oslo Handelskammare för personer som kommer från utlandet till Oslo-regionen. Målet med INN är att se till att regionen behåller och utvecklar sitt rykte som en dynamisk region för att attrahera internationell expertis till företag i området. INN är skapat utifrån modellen för West Sweden International Network (WIN). Tankarna bakom dessa satsningar är

6 Agency for Science, Technology and Research

både att skapa en bra levnadssituation för de internationella experter som finns i regionen, men också att den bra upplevelsen av att jobba och bo i regionen ska bidra till att fler experter stannar och att dessa också förmedlar sina erfarenheter till andra experter och kollegor.

Inom ramen för INN finns program anpassade både till företag och till de personer som kommer till regionen. Komponenter i programmet är sociala nätverk genom träffar samt ett nyhetsbrev, lobbying och utvecklandet av ett servicenätverk. Med lobbying åsyftas arbete med de frågor som är viktiga för personer som kommer till Norge och kan gälla exempelvis utbildningsmöjligheter eller boende för medföljande familjer eller kulturfrågor. Lobbyverksamheten riktar sig därför mot verksamheter som internationella skolor, myndigheter, bostadsmarknaden etc. Servicenätverket innebär arbete med lokala tillhandahållare av service för att utbilda dem i särskilda behov hos människor som flyttat till Norge och för att skapa nätverk dem emellan. Utöver detta finns även service i form av exempelvis besök innan flytten, ankomstprogram, hjälp med bostad, samt administrativt arbete och juridisk rådgivning, liksom hjälp vid återflytt.

Aktiviteterna är konkreta och syftar till att assistera och underlätta för de inflyttade experter som finns i regionen och har varit ett framgångskoncept både i Oslo och i Västra Götaland.

Attraktiva strategier

Utifrån omvärldsanalys kan det konstateras att det i dag pågår generella strategiarbeten som handlar om att stärka storstadsregionen som en kunskapsekonomi. Strategierna handlar ofta om att stärka det innovationsfrämjande klimatet samt att satsa på forskning och utveckling för att därigenom attrahera kompetent arbetskraft. Få städer har en explicit strategi kring att attrahera internationella experter. En möjlig inspirationskälla för Stockholmsregionen kan dock vara det arbete som pågår i Helsingfors där strategin innefattar aktiviteter inom olika politikområden.

Samtidigt som få städer utformat helhetsstrategier för att attrahera internationella experter kan inspiration och lärdomar hämtas från olika delprojekt runt om i världen. Exempel på intressanta arbetssätt kan fås från bland annat Singapore och Oslo.

Singapore är en av de städer som valt att rikta sig till en viss kategori av internationella experter. Deras ambition är att locka till sig forskare inom området biomedicin och de har därför lagt speciellt fokus på att tillgodose de önskemål som denna typ av internationella experter kan tänkas ha. Singapore har genomfört en aktiv satsning på att attrahera gästforskare och spetskompetens inom akademien, bland annat genom generösa stipendier, strikta upphovsrättslagar, stora satsningar på akademiska miljöer etc.

Ett intressant arbetssätt att inspireras av är även Norges INN nätverk som precis som föregångaren Göteborg (WIN), gjort en satsning tillsammans med handelskammare till syfte att bilda nätverk som kan bistå internationella experter på plats. Detta är något som stärker de sociala kontakterna. Dessa nätverk ser till att det finns strukturer och stöd för internationella experter i det dagliga livet, och informerar om och försöker påverka de faktorer som gör regionen mer attraktiv för dessa experter.

Slutsatser och rekommendationer

I följande kapitel diskuteras generella lärdomar utifrån de intervjuerna samt av omvärldsanalysen av andras städers attraktionsstrategier. I den första delen diskuteras Stockholms attraktionskraft. I den andra delen presenteras de faktorer som påverkar Stockholms attraktionskraft. I den avslutande delen ges rekommendationer kring viktiga inslag i en strategi för hur Stockholm ytterligare kan stärka sin attraktionskraft.

Stockholms attraktionskraft

Vad består en regions attraktionskraft av? Attraktionskraft är ett relativt begrepp som tolkas olika beroende på vem som tillfrågas. Stockholms attraktionskraft gentemot turister skiljer sig troligen från dess attraktionskraft gentemot internationella experter. Ett flertal studier som berör frågor kring hur stadsregioner kan utvecklas till attraktiva kunskapsstäder samt hur de kan attrahera och behålla internationell expertis pekar på att vissa faktorer är mer centrala än andra. En regions attraktionskraft består exempelvis av utbud av privat och offentlig service såsom skolor, högre utbildning och kultur, klimat och miljöaspekter, boendekostnader, infrastruktur och transportsystem samt andra sociala faciliteter.⁷ Dessa faktorer är tillsammans med andra aspekter som exempelvis urban mångfald och social jämlikhet avgörande när internationella experter väljer geografisk lokalisering.⁸ Med urban mångfald och social jämlikhet menas vanligen att en region har etnisk-, internationell-, könsmässig- och sexuell mångfald samt begränsade ekonomiska klyftor.⁹

Att arbeta med att stärka en regions attraktivitet innebär att identifiera och analysera de faktorer som påverkar en regions attraktionskraft. Utredningen har visat att en bredd av faktorer påverkar Stockholms attraktionskraft. Av de intervjuer som genomförts har ett antal faktorer framkommit som gör Stockholm attraktivt respektive en rad faktorer som gör att Stockholm uppfattas som mindre attraktivt. Dessa faktorer kan anses gynna respektive missgynna Stockholm när det gäller att attrahera internationell expertis. Dessa faktorer är centrala att ta hänsyn till i utvecklingen av strategier för hur regionen kan arbeta med att attrahera internationell expertis. Dessa summeras i följande tabell.

7 Van den Berg et al. 2004; RTK, 2004. Räcker arbetskraften?, Rapport 2006:4.

8 Yigicanlar et al., 2004; Van den Berg et al 2004

9 Richard Florida, 2002

Tabell 1: Faktorer som anses gynna respektive missgynna Stockholm i ambitionen att attrahera och behålla experter.

Gynnande faktorer	Missgynnande faktorer
Möjlighet till professionell utveckling	Brist på temporära bostäder
Goda kunskaper i engelska bland stadens invånare	Skattenivån och lönenivån
En säker och trygg stad	Avsaknad av mötesplatser för internationella experter
Tillgång på naturupplevelser	Ogästvänligt klimat under delar av året
Bra tillgänglighet inom regionen	Dålig internationell tillgänglighet
Möjlighet till barnomsorg och skolgång	Problem med att få plats på internationella skolor i Stockholm

Framtida insatser för att stärka Stockholms attraktionskraft

Resultaten över vilka faktorer som påverkar Stockholms attraktionskraft är i linje med tidigare studier. I enlighet med Mellander och Floridas¹⁰ argumentation visar denna studie att flera faktorer samspelar och att dessa gemensamt kan anses stärka eller försvaga en stads eller regions attraktivitet. En stads attraktivitet är sammansatt av flera komponenter som måste vara tillfredställande om staden och regionen ska ha potential att locka till sig spetskompetens. Arbetet med att stärka en regions attraktivitet handlar således om att ta ett helhetsgrepp kring ett flertal olika faktorer.

Mest framträdande i utredningen är den betydelse som professionell utveckling spelar för valet att söka sig till Stockholm. Att Stockholm kan erbjuda en intressant eller större kompetensutveckling än i hemlandet är således en förutsättning för att internationella experter ska attraheras av Stockholm. I praktiken innebär det att Stockholm måste ha starka forskningsmiljöer samt kunna erbjuda högkvalificerade positioner inom näringslivet. Stockholmsregionens näringslivsutveckling och utveckling av starka forskningsmiljöer är således en mycket viktig faktor i sammanhanget samt hur regionen väljer att positionera och marknadsföra dessa områden.

Samtidigt samspelar möjligheten till professionell utveckling med en rad andra faktorer som gemensamt formar Stockholms attraktionskraft. Utifrån den studie som genomförts kan sju faktorer anses vara av stor vikt för Stockholms attraktivitet gentemot internationella experter. Dessa faktorer spänner över flera olika politikområden och påverkas av beslut på såväl regional som nationell nivå.

I nedanstående figur presenteras en sammanställning av de påverkansfaktorer som kan antas vara centrala för Stockholms attraktionskraft.

10 Mellander C. och Florida R., 2006. The Creative Class or Human Capital? Explaining Regional Development in Sweden. Opublicerat.

Figur 1. **Modell för påverkansfaktorer**

Att stärka Stockholms attraktivitet gentemot målgruppen internationella experter handlar om att ta ett helhetsgrepp om samtliga faktorer. Ett strategiskt arbete med att förstärka dessa sju faktorer måste emellertid kompletteras med en tydlig profilering av stadens styrkor gentemot andra städer. En sådan profilering innebär att tydligt kommunicera Stockholms fördelar gentemot andra städer. Framförallt handlar det om att tydliggöra vad som gör Stockholm attraktivt idag. En del av respondenterna i studien har uttryckt att de blivit glatt överraskade av delar av Stockholms utbud i form av natur- och nöjesliv. Vidare har många framhållit den inställning som finns till balans mellan arbete och fritid, vilket påverkar kvinnors och mäns arbetsliv positivt. Dessa och andra aspekter kan lyftas fram i en mer proaktiv kommunikation av Stockholm.

Strategier som syftar till att stärka Stockholms attraktivitet handlar således både om att marknadsföra regionens befintliga styrkor samt att arbeta aktivt med att utveckla de faktorer som idag anses som mindre positiva.

Med utgångspunkt i ovanstående figur ges nedan en beskrivning av på vilket sätt dessa faktorer påverkar Stockholms attraktivitet samt rekommendationer hur dessa kan stärkas ytterligare föreslås.

Professionell utveckling

Det avgörande skälet till att internationella experter valt att komma till Stockholm är möjligheten att utvecklas professionellt. Utredningen indikerar att internationella experter primärt söker sig till Stockholm på grund av det finns internationellt framstående forskningsmiljöer samt ett spännande näringsliv, vilket kan främja deras professionella utveckling. En slutsats är att en region inte är mer attraktiv än den arbetsmarknad som regionen kan erbjuda internationella experter. Goda möjligheter till professionell utveckling kan således förstås som en primär påverkansfaktor.

Tidigare studier har visat att internationella experter är en rörlig arbetsgrupp som söker sig till regioner som har en ”thick labour market”, d.v.s som kan erbjuda möjligheter att avancera i karriären genom förflyttning mellan olika arbetsgivare.¹¹ I synnerhet för forskare är valet av bostadsort starkt kopplat till möjligheten att arbeta i framstående forskningsmiljöer (RTK 2003:11). Även denna utredning visar att forskare i första hand söker sig till en forskningsmiljö som anses vara gynnade för den egna forskningen. På samma sätt har internationella experter i näringslivet betonat att de inte primärt sökt sig till Stockholm utan att de sökt sig till ett arbete som de anser gynnar deras karriär.

Resultaten indikerar att det är viktigt att säkerställa att Stockholms internationellt framstående forskningsmiljöer fortsatt stärks samt att nya får möjlighet att utvecklas. Det innebär även att det för Stockholmsregionen är viktigt att bibehålla huvudkontor och nyckelpositioner i Stockholm. I relation till dessa resultat kan det även vara av intresse att utvärdera i vilken omfattning internationella experter söker sig till Stockholm i jämförelse med andra internationella storstadsregioner. Under utredningens gång har det framkommit att flera av de företag som kontaktats endast i liten grad rekryterar internationella experter. De företag som har en mer kontinuerlig rekrytering av internationella experter är i huvudsak svenska storföretag med huvudkontor i Stockholm.

Ekonomiska villkor

Ekonomiska incitament är viktigt för att attrahera internationella experter. I dagsläget finns ett missnöje med skatten samt lönenivån i Sverige i relation till andra länder. Samtidigt som kritik riktas mot skatten i Sverige framhåller flera av experterna att de upplever att det finns ett bra socialförsäkringssystem i Sverige som bland annat tar sig i uttryck av ett fungerande barnomsorg.

Möjligheten till expertskatt lyfts fram som betydelsefull för att locka spetskompetens till Sverige. Samtidigt finns viss kritik från rekryterare angående otydliga regelverk för expertskatter samt möjligheten att söka expertskatt för de internationella experterna. Regelverken innebär att organisationer som rekryterar internationell kompetens måste kunna visa på att denna inte finns att tillgå i Sverige, vilket uppfattas som svårt att leva upp till.

Bostadsmarknad

Idag finns det en stor brist på attraktiva boenden i Stockholm som kan erbjudas personer som kommer till staden under en kortare tid. Avsaknaden av temporärt boende i Stockholms innerstad till rimliga priser försvårar rekryteringen av internationell spetskompetens. I jämförelse med andra städer har Stockholm en mycket begränsad andrahandsmarknad av bostäder. Ett led i att stärka Stockholms attraktivitet är att arbeta fram strategier för hur attraktiva och temporära bostäder kan erbjudas internationella experter och deras familjer.

Infrastruktur

Infrastruktur i form av bra kommunikationsmöjligheter samt trygghet har visat sig påverka en stads attraktivitet. Stockholm uppfattas som en stad med bra kommunikation och tillgänglighet inom staden. En fungerande kollektivtrafik är viktig ur flera aspekter – oberoende av bil som ger möjlighet att transportera sig mellan hemmet och arbetsplatsen, till olika naturområden och nöjesaktiviteter. När det gäller säkerhet uppfattas Stockholm som en stad där föräldrar och deras barn kan känna sig trygga.

Stockholms tillgänglighet till andra delar av världen uppfattas dock som mindre utvecklad. Möjligheter att ta sig till och från det egna landet under ledigheter, eller att få besök från släkt och vänner är central för en stads attraktivitet. Helsingfors har uppmärksammat den konkurrensfördel som tillgänglighet innebär och har bland annat utvecklat till en knutpunkt till Asien och även den amerikanska kontinenten genom dess flygförbindelser. Vidare har Helsingfors som målsättning att utveckla tågförbindelser gentemot öst för att stärka regionens internationella tillgänglighet. Stockholm, som ligger geografiskt väl placerat sett till de andra huvudstäderna i Norden, borde också ha en större möjlighet att vara en hub för kommunikationer i norra Europa än vad staden är i dag.

Både den lokala tillgängligheten och säkerhetsaspekten är faktorer som gör Stockholm till en attraktiv stad att bo och arbeta i, och en fortsatt utveckling av stadens infrastruktur och kommunikationslösningar skulle innebära en klar konkurrensfördel gentemot andra storstäder internationellt.

Social välfärd

Social välfärd är en attraktionsfaktor som framförallt attraherar personer som flyttar till Sverige med barn. För dem är det viktigt att det finns tillgång till barnomsorg från allra första börja i landet. Det är även viktigt att det finns en tillgång på internationella skolor som har möjlighet att ta emot experternas barn.

För de internationella experter som väljer att stanna kvar i Sverige är barnomsorg samt rätt till föräldraledighet attraktivt för i synnerhet kvinnor som vill ha möjlighet att kombinera karriär med familj.

Helsingfors har arbetat fram ett program som riktar sig till flerspråkiga familjer och syftar till att säkerställa att barn som inte talar finska har möjlighet att få en god utbildning.

Kultur- och nöjesliv

Tillgången på fritidsaktiviteter bidrar också till en stads attraktivitet. Stockholm uppfattas som en stad som erbjuder nära tillgång på naturupplevelser, däremot lyfts inte kultur- och nöjeslivet fram i samma utsträckning. I Stockholm uppfattas utbudet av kultur- och nöjesliv som tillfredställande. Det finns dock anledning att fundera över om kultur- och nöjeslivet kan stärka Stockholms kultur- och nöjesliv gentemot andra städer i Europa och världen. Att relativt få respondenter påtalat Stockholms kultur- och nöjesliv kan vara en

indikation på att Stockholm inte uppfattas som en nöjesstad i någon högre utsträckning. Samtidigt kan det även tolkas som att kultur- och nöjesliv inte är en central faktor för valet av bostadsort.

Sociala nätverk

Att etablera sociala band i den stad en person arbetar och verkar kan antas vara betydelsefullt för den generella trivselsn samt vilja att stanna kvar under en längre tid. I första hand handlar detta om att det finns naturliga mötesplatser mellan internationella experter som vistas i en stad.

Göteborg och Oslo har såsom omvärldsanalysen visar arbetat med att utveckla den sociala delen av utländska experters vistelse i regionerna. Här finns goda exempel att tillgå. De arbetar bland annat med att bygga aktiva nätverk inom olika områden för att höja livskvaliteten.

Rekommendationer inför fortsatt strategiarbete

Utifrån ovanstående slutsatser om Stockholms attraktionskraft gentemot internationella experter presenteras i den avslutande delen några rekommendationer inför fortsatt strategiarbete.

Attrahera och/eller behålla

Inför utvecklandet av en regional strategi är det centralt att särskilja på begreppen *attrahera* och *behålla* internationell expertis. För att attrahera internationella experter till en region kan vissa faktorer vara av större vikt än om syftet är att behålla de experter som rekryterats.

Att *attrahera* internationell expertis kan förstås som att proaktivt arbeta med att locka internationella experter till Stockholm. Ett sådant proaktivt arbetet kan dels handla om att stärka redan befintliga attraktionsfaktorer, dels att bygga upp nya och kommunicera dessa. Ett proaktivt arbete för att attrahera kompetent arbetskraft innebär därför att skapa en tydligare profil över vad Stockholm har att erbjuda internationella experter. I det avseendet kan det vara viktigt att öka kännedomen om på vilket sätt Stockholm skiljer sig från andra internationella städer och vad Stockholm har att erbjuda målgruppen internationella experter. Städer som Ottawa och Melbourne arbetar idag aktivt med att profilera och marknadsföra städerna internationellt.

Det handlar om att tydliggöra vilka faktorer som gör Stockholm attraktivt gentemot internationella experter. I viss mån innebär detta att till synes självklara aspekter av Stockholm såsom närhet till natur, säkerhet, goda engelska kunskaper hos invånare etc. bör kommuniceras. Men det handlar även om att stärka arbetsmarknaden för internationella experter, så att det i grunden finns ett intresse att söka sig till Stockholm.

Att *behålla* internationell expertis som sökt sig till Stockholm är ett arbete som där emot handlar mer om att stärka förutsättningarna för att bo och verka i Stockholm. I det avseendet handlar det om att säkerställa att de internationella experterna har tillgång

till bra boende, skola och barnomsorg, en stimulerande fritid etc. samt att förbättra de ekonomiska villkoren.

En rekommendation inför fortsatt strategiarbete är att:

- anpassa strategiarbetet utifrån regionens målsättning med strategin, d.v.s. om syftet är att *attrahera* och/eller *behålla* internationell expertis.

Ett system av faktorer

Ett flertal faktorer är relaterade till attraktionskraft. En strategi som kan utvecklas i den regionala utvecklingsplaneringen bör således inbegripa ett system av faktorer. Som tidigare har nämnts är professionell utveckling en av de viktigaste faktorerna. Näringspolitik och forskningspolitik är således av stor vikt för att stärka de regionala miljöerna.

Det handlar även om att marknadsföra de starka näringslivs- och forskningsmiljöer som redan i dag finns i regionen på ett samlat sätt mot målgruppen internationella experter. Stockholmsregionen har stora möjligheter att hävda sig i konkurrensen om internationell spetskompetens genom att kommunicera de faktorer som idag uppfattas som attraktiva.

Övriga viktiga faktorer som kan påverkas i den regionala utvecklingsplaneringen är de tidigare nämnda faktorerna, bostadsmarknad, infrastruktur, sociala nätverk, etc. Andra faktorer som är viktiga i sammanhanget påverkas främst på en nationell nivå såsom skatter och regelverk som styr de ekonomiska villkoren. Det är därför centralt för Stockholm som storstadsregion och tillväxtmotor att lyfta dessa frågor på den nationella politiska arenan.

Rekommendationerna är:

- En strategi bör utformas genom att ta utgångspunkt i det system av faktorer som påverkar attraktionskraften.
- Arbeta långsiktigt med att bibehålla Stockholmsregionens styrkeområden inom forskning och näringsliv.
- Utveckla möjligheter för temporärt och attraktivt boende i centrala Stockholm.
- Se över de ekonomiska incitamenten i Stockholm i jämförelse med andra konkurrerande städer.
- Inspireras av andra städers arbetsmetoder för att etablera sociala och arbetsmässiga nätverk för de personer som flyttar till Stockholmsregionen.
- Profilerar Stockholm och lyfta fram konkurrensfördelarna gentemot internationell expertis.

Internationell expertis – olika segment

Ytterligare en central aspekt att reflektera över i samband med utformandet av en regional strategi är att ta hänsyn till om det finns skillnader mellan vad olika segment av internationella experter värdesätter när de bestämmer sig för en arbetsmöjlighet. Utifrån det relativt begränsade intervjuunderlag som denna utredning grundar sig på är det svårt att

göra en bedömning om det finns stora skillnader mellan olika segment av experter. Det är emellertid möjligt att anta att det kan finnas skillnader i vad som attraherar experter inom näringslivet, akademien eller inom exempelvis kultursektorn.

Inspiration för detta arbete kan hämtas från andra storstadsregioner som anammat detta angreppssätt. Singapore är ett exempel på en stad som arbetat strategiskt mot att rekrytera en viss grupp av internationella experter. På ett liknande sätt har Helsingfors utvecklat ett program som syftar till att rekrytera forskare till finska universitet och forskningsinstitut. Arbetet har varit ett led i att både attrahera och behålla forskare i regionen och därigenom stärka forskningsområdet.

Rekommendationer till det fortsatta strategiarbetet är därför att:

- Kartlägga vilka segment av internationella experter som rekryteras till Stockholm.
- Tydliggöra utifrån en kartläggning vilka segment som är strategiskt viktiga för regionen.
- Skapa kännedom om vad som är viktigt utifrån dessa gruppers behov för att därmed skapa underlag för att "skräddarsy" strategier gentemot dessa målgrupper.

Referenser

- Ergazakis K., Metaxiotis K. och Psarras J., 2004. **Towards knowledge cities: conceptual analysis and success stories**, Journal of knowledge management, Vol. 8 No. 5, pp. 5–15.
- Ergazakis K., Metaxiotis K. och Psarras J., 2006. **Knowledge cities: The answer to the needs of knowledge-based development**, The Journal of information and knowledge management systems, Vol. 36 No. 1.
- Ewers M.C., 2007. **Migrants, markets and multinationals: competition among world cities for highly skilled**, Geo-Journal 2007 68:119-130.
- Florida R., 2002. **The Rise of the Creative Class**. New York: Basic Books
- Horwitz Frank M., Heng Chan Teng och Quazi Hesam Ahmed, 2003, **Finders keepers? Attracting, motivating and retaining knowledge workers**, Human Resource Management Journal, Vol. 13 No. 4.
- Manninen, A., 04/04, **Helsingfors och Helsingforsregionen – på vilken kurs?**, Kvartti.
- Mellander C. och Florida R., 2006. **The Creative Class or Human Capital? Explaining Regional Development in Sweden**. Opublicerat.
- Regionplane- och trafikkontoret, 2006. **Räcker arbetslösheten?**, Rapport 2006:4.
- Regionplane- och trafikkontoret, 2003, **Forskarrörlighet**, Promemoria 2003:11.
- Van den Berg L., 2005. **European Cities in the Knowledge Economy**, EURICUR Erasmus University Rotterdam.
- Van den Berg L., Pol Peter M.J., Van Winden W., och Woets Paulus W., 2004. **Helsinki in the knowledge economy**, Quarterly.
- Yigitcanlar T., Baum S., och Horton S., 2007. **Attracting and retaining knowledge workers in a knowledge cities**, Journal of knowledge management, Vol. 11 No. 5, pp. 6-17.

Internet

- A*STAR, www.a-star.edu.sg
- Finland Distinguished Professor Programme, www.fidipro.fi
- INN- Handelskammaren i Oslo, www.chamber.no
- Live in Melbourne, Victoria, Australia, 2007/12, www.liveinvictoria.vic.gov.au
- Melbourne Centre for Financial Studies, www.melbournecentre.com.au
- Ottawa 20/20 – Economic Strategy for the City Ottawa, 2003/04, www.ottawa.ca
- The Urban Programme for the Helsinki Metropolitan Area 2005, www.pkskaupunkiohjelmaja.fi
- Tekel, www.tekel.fi
- The Visiting Artists in Residence program, www.unimelb.edu.au
- West Sweden International Network, www.handelskammaren.net

Bilaga 1 Intervjupersoner

Biomedicin/Teknik

Novartis

Personalchef
Internationell expert

St Judes

Rekryteringsansvarig
AstraZeneca
Konsult som AstraZenca anlitar för
rekrytering av experter

Forskning

Karolinska institutet

Forskningsledare
Två internationella experter

Handelshögskolan

Professor
Tre internationella experter¹²

Stockholms Universitet

Professor
Tre internationella experter

Kungliga Tekniska Högskolan

Professor
Två internationella experter

Finans

SEB

Divisionschef
Internationell expert

OMX

Rekryterare av internationella experter
Internationell expert

IT/Telekom

Ericsson

Rekryterare av internationella experter
Internationell expert

IBM

Konsult som IBM anlitar för rekrytering
av experter

¹² Två av dessa har endast bott i Sverige under ett fåtal månader åt gången.

Regionplane- och trafikkontorets rapporter

På www.rtk.sll.se/publikationer finns förteckning över samtliga RTK:s publikationer från år 1997.

Rapporter

- 2002:1 Mälardalen – en region?
- 2002:2 Trafikpolitik i Nordamerika och Asien
- 2002:3 Fler till högre utbildning
- 2003:1 Flera kärnor
- 2003:2 Stockholmsregionens samspel med sin nära omgivning
- 2003:3 Destination Stockholm
- 2003:4 Trafikpolitik – samspelet mellan stat och region
- 2003:5 Hållbar utveckling för forskningen?
- 2004:1 Yrkesutbildning i Stockholmsregionen
- 2004:2 Stockholmsregionen och EU-utvidgningen
- 2005:1 Kunskapsregioner i konkurrens – regional samverkan för framgång
- 2005:2 Infrastrukturplanering i Stockholmsregionen
- 2006:1 Företagens FoU i Stockholm – Mälardalenregionen
- 2006:2 Transportsystemets finansiering
- 2006:3 Samverkan i Stockholmsregionen
- 2006:4 Räcker arbetskraften?
- 2007:1 Planering för minskad boendesegregation
- 2007:2 Stockholmsmigranterna kring millennieskiftet
- 2007:3 Eftervårdsundersökning 2006
- 2007:4 Från Hörjel till Cederschiöld
- 2007:5 Begrepp inom regional utveckling
- 2007:6 Stationsstruktur i ABC-stråket
- 2007:8 Ansvarskommittén och storstaden
- 2007:9 Universitet och högskolor i Stockholms län – nuläge och trender
- 2007:10 Vision, mål och strategier före regional utveckling. Program för regional utvecklingsplan (RUF52010)
- 2007:11 Social Interaction in the Virtual Stockholm Region
- 2007:12 Vi ses på Internet Om Stockholmsregionens virtuella rum för socialt kapital (endast digital version www.rtk.sll.se)
- 2007:13 Stockholmsregionen i ett europeiskt perspektiv
- 2007:14 Stockholmsregionens hamnstruktur – underlag till ett förhållningssätt
- 2007:15 Transeuropeiska transportnätverk (TEN-T) i Stockholm-Mälardalenregionen
- 2007:16 Vision, objectives and strategies for the regional development of Stockholm. Programme for a new Regional Development Plan (RUF5 2010)
- 2008:1 Kultur i regional utvecklingsplanering
- 2008:2 Folkhälsa i regional utvecklingsplanering

- 2008:3 Näringsliv, logistik och terminaler Stockholms län
- 2008:4 Storstadsnära landsbygd i regional utvecklingsplanering
- 2008:5 Invånarnas värderingar i Stockholm-Mälardalenregionen
- 2008:6 Öppnare storstäder
- 2008:7 Framtidens bostäder i Stockholmsregionen
- 2008:8 Branschanalys för Stockholms län
- 2008:9 Grönstruktur och landskap i regional utvecklingsplanering
- 2008:10 Livsstilar och konsumtionsmönster i Stockholmsregionen
- 2008:11 Hållbarhetsperspektiv i regional utvecklingsplanering
- 2008:12 Energiförsörjningen i Stockholmsregionen – nuläge och utvecklingstrender
- 2008:13 Framtidens transportsystem – underlag i arbetet med en ny regionplan, RUF5 2010
- 2008:14 Socialt kapital i regional utvecklingsplanering
- 2008:15 Delregional utvecklingsplan för Stockholms kust och skärgård
- 2009:1 Regionala stadskärnor
- 2009:2 Arbetsplatsernas lokalisering i Stockholms län
- 2009:3 Stockholmsöverenskommelsen
- 2009:4 Klimatförändringar – dags att anpassa sig?
- 2009:5 Bebyggelsens mosaik
- 2009:6 Samrådsredogörelsen RUF5 2010

Program och förslag

- 2001:1 RUF5 Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen
- 2001:2 RUF5 Samrådsredogörelse
- 2002:1 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmsregionen. Synpunkter på utställningsförslag
- 2002:2 Regional utvecklingsplan 2001 för Stockholmsregionen. Antagen regionplan
- 2003:1 Lägesrapport 2003 om förnyelse, integration och kompetens i Stockholmsregionen
- 2003:2 Insatser för förnyelse och integration i Stockholmsregionen – 2003
- 2003:3 Insatser för kompetens och FoU i Stockholmsregionen – 2003
- 2003:4 Regional Development Plan 2001 for the Stockholm Region
- 2004:1 Genomförande av RUF5 2001
- 2004:2 Aktualitetsprövningen av RUF5
- 2006:1 Aktualitetsrapport – Aktualitetsprövning av RUF5 2001

Beställ från

Regionplane- och trafikkontoret
Box 4414, 102 69 Stockholm
Tel 08-737 44 92 Fax 08-737 25 66
e-post: rtk@rtk.sll.se www.rtk.sll.se